

УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ

MANAGEMENT REPORT FOR ADMINISTRATION ECOLOGICAL DECISIONS

Майстер Л.А.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Maister Liudmyla
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Vinnitsa Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

У статті проведено ґрунтовне наукове дослідження сучасних актуальних питань стосовно проблематики формування управлінської звітності в аспекті висвітлення показників щодо прийняття екологічних рішень. Визначено критерії моральної відповідальності виробників за заподіяння шкоди природі задля ведення екологічно відповідального бізнесу. Акцентовано увагу на основних елементах управлінської звітності задля прийняття екологічних рішень. Висвітлено шляхи формування, реалізації та впровадження комплексної екологічної культури в Україні, яка визначена стандартом систем екологічного керування ISO 14000. Подано фрагмент таблиці щодо формування деяких специфічних показників екологічної діяльності підприємства для представлення інформації користувачам звітності про прийняття екологічних рішень, таких як витрати на охорону довкілля, викиди в атмосферу, споживання електроенергії. Визначено чинники успіху в контексті корпоративної звітності для прийняття екологічних рішень.

Ключові слова: управлінська звітність, витрати, контроль, екологічно відповідальне підприємство, звітність для прийняття екологічних рішень.

В статье проведено основательное научное исследование современных актуальных вопросов по проблематике формирования управленческой отчетности в аспекте освещения показателей касательно принятия экологических решений. Определены критерии нравственной ответственности производителей за причинение вреда природе с целью ведения экологически ответственного бизнеса. Акцентируется внимание на основных элементах управленческой отчетности с целью принятия экологических решений. Освещены пути формирования, реализации и внедрения комплексной экологической культуры в Украине, которая определена стандартом систем экологического управления ISO 14000. Представлен фрагмент таблицы по формированию некоторых специфических показателей экологической деятельности предприятия для представления информации пользователям отчетности о принятии экологических решений, таких как расходы на охрану окружающей среды, выбросы в атмосферу, потребление электроэнергии. Определены факторы успеха в контексте корпоративной отчетности для принятия экологических решений.

Ключевые слова: управленческая отчетность, расходы, контроль, экологически ответственное предприятие, отчетность для принятия экологических решений.

The thesis is devoted to the thorough scientific research of modern topical issues concerning the interpretation of the environmental responsibility of the enterprise by representatives of the classical and neoclassical directions with the aim of reviewing the environmental policy and taking measures to reduce the negative impact of the business structures on the environment. The general signs of environmentally responsible business, legal and moral limitations and obligations of business representatives are established. The essence of ecological responsibility is revealed through its main functions. The criteria of moral responsibility of producers for causing harm to nature with the purpose of conducting ecologically responsible business are determined. The main tendencies of development and establishment of ecological responsibility are highlighted, in particular, global responsibility for the state of the environment and personal impact of the ecological situation on everyday life of the society in order to promote

ways of solving environmental problems. The emphasis is on the main elements of managerial reporting in order to make environmental decisions. The information, the indicators of which in reporting for the adoption of environmental solutions to enterprises should be covered for stakeholders. Displays expenses for specific indicators in the reporting on environmental decision making in the form of a matrix of environmental activities. The ways of forming, implementation and implementation of integrated ecological culture in Ukraine, which is defined by the standard of ecological management systems ISO 14000, are highlighted. The generated fragment of the reporting structure for making environmental decisions regarding the submission of information on the environmental activities of the enterprise in accordance with the standard of environmental management systems ISO 14000. A working table is proposed for summarizing and reporting information to users on environmental decision-making on specific indicators of environmental activity of the enterprise: security costs the environment, emissions into the atmosphere, electricity consumption. The measures that will allow business entities to become the most environmentally friendly, improve their image and serve as an effective PR-tool will be presented, resulting in a significant increase in the number of customers and their income increase. The issue of forming the indicators of managerial reporting and the factors of success in the context of corporate reporting for making environmental decisions are identified.

Key words: management accounting, costs, control, environmentally responsible enterprise, reporting for environmental decision making.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток системи витрат суб'єктів сфери бізнесу в умовах сьогодення перебуває під впливом постійних змін, що обґрунтовується необхідністю подальшого проведення наукових досліджень практичних аспектів щодо формування управлінської звітності задля висвітлення показників щодо прийняття екологічних рішень для оптимізації доходів і витрат та визначення фінансового результату їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань формування специфічних показників та узагальнення їх в управлінській звітності задля прийняття екологічних рішень постійно перебуває в центрі уваги науковців. Зокрема, вони розглянуті в працях таких авторів, як С.Я. Король [1; 2], Т.М. Одінцова [3], С.М. Петренко, В.О. Бесарабов [4], В.А. Проданчук [5].

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є визначення теоретичних положень щодо екологічного підприємства та висвітлення практичних аспектів щодо вдосконалення формування показників в управлінській звітності для прийняття екологічних рішень суб'єктами бізнесових структур в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічна відповідальність підприємства по-різному інтерпретується представниками класичного та неокласичного напрямів. За класичного підходу екологічна відповідальність виникла під дією екологічного законодавства: щоб уникнути санкцій, підприємства змушені були переглянути свою екологічну політику й вжити заходів для зменшення негативного впливу своєї діяльності на довкілля.

За неокласичного підходу екологічна відповідальність є наслідком не лише нормативно-правових обмежень, але й моральної відповідальності виробників за заподіяння шкоди природі.

Екологічно відповідальний бізнес означає:

– виведення бізнесу з короткотермінових строків самозабезпечення та внесок власних

ресурсів у довгостроковий розвиток внутрішнього й зовнішнього середовища;

– вжиття соціальних заходів щодо прийняття екологічних рішень на основі збереження добре оплачуваних робочих місць, виробництва якісних товарів і послуг, охорони природи, застосування у бізнес-відносинах чесної ділової поведінки;

– врахування суспільних очікувань щодо не тільки своєї продукції та підвищення прибутковості, але й своєї участі у формуванні національної та регіональної економіки.

Концепція сталого розвитку поєднує обмеження, встановлені екологічним законодавством, та моральні зобов'язання представників бізнесу.

Сутність екологічної відповідальності визначається через три функції:

– стимулююча (наявність економічних та нормативно-правових стимулів до охорони довкілля);

– компенсаційна (відшкодування збитків, завданих довкіллю, в грошовому чи натуральному виразі);

– превентивна (застосування примусових засобів впливу на поведінку учасників екологічних відносин шляхом покарання та відшкодування завданих збитків) [1; 2].

Одним з найпоширеніших підходів до визначення екологічно відповідального підприємства є підхід, в основу якого закладено три критерії, які наведені в табл. 1.

Бізнес, який враховує політику споживання ресурсів, повинен бути спрямований на:

– закріплення принципів у сферах охорони атмосферного повітря, збереження біологічної різноманітності, управління водними та земельними ресурсами, а також їх захисту, охорони надр, управління відходами в програмних стратегічних документах;

– аналізування джерел ресурсів та енергії, необхідних для безперебійної діяльності;

– вимір денного (місячного, квартального, річного) обсягу ресурсів, споживаної енер-

Таблиця 1

Критерії визначення екологічно відповідального підприємства

Критерії	Ознаки екологічної відповідальності
1. Дотримання екологічних зобов'язань	<ul style="list-style-type: none"> – Корпоративне бачення компанії повністю відповідає концепції сталого розвитку; – захист та відновлення природного середовища визначені стратегічними пріоритетами; – усвідомлюється, що економічна система функціонує в рамках екосистеми, яка є обмеженою; – діяльність відповідає вимогам екологічного законодавства; – відповідальність за шкоду, завдану довкіллю; – корпоративна культура заснована на екологічних цінностях.
2. Енергетичний та сировинний менеджмент	<ul style="list-style-type: none"> – Ефективне використання природних ресурсів; – створення й використання відновлюваної енергії та матеріалів; – системне мислення; – мінімізація викидів вуглекислого газу; – аналіз екологічних досягнень та пошук нових екологічних рішень; – аналіз екологічних витрат і переваг.
3. Ефективне залучення стейкхолдерів	<ul style="list-style-type: none"> – Інформування громадськості про екологічні наслідки своєї діяльності; – відповідальність перед стейкхолдерами за діяльність; – врахування компанією думок та побажань стейкхолдерів; – прозорість діяльності компанії; – наявність звітів про вплив на довкілля.

гії, розроблювання плану енергозберігаючих заходів;

- зменшення продукування відходів від діяльності за умови доцільності повторного використання сировини або матеріалів;

- впровадження альтернативних видів використання енергії з акцентом на поновлювану енергію.

В процесі розвитку та становлення екологічної відповідальності виділено такі дві тенденції:

- глобальна відповідальність за стан довкілля;

- з одного боку, громадяни щоразу більше переймаються тим, як вплине несприятлива екологічна ситуація на їх повсякденне життя, а з іншого боку, їх цікавить, як вони можуть сприяти вирішенню екологічних проблем.

Звітність для прийняття екологічних рішень має бути побудована на основних елементах екологічної відповідальності бізнесу (табл. 2).

Нині тільки в Європі налічується понад 300 законодавчих актів, що регулюють відносини в екологічній сфері [6; 7].

Необхідним є розроблення форм звітності для прийняття екологічних рішень, які дадуть змогу проводити ґрунтовний контроль та аналіз діяльності підприємства у сфері охорони довкілля та соціального забезпечення. Це дасть можливість приймати ефективні управлінські рішення в означеній сфері всіма учасниками господарських відносин, а також визначати місце окремого суб'єкта бізнесу в екологічному розвитку держави.

Для запобігання забрудненню довкілля керівництву необхідно здійснювати:

- визначення джерел забруднення й відходів, пов'язаних з діяльністю, продуктами, послугами;

- вимірювання, реєстрування та інформування громадськості щодо значних джерел забруднення;

- розроблювання та оприлюднення програми, прийнятної для бізнесу, зацікавлених осіб та їх груп, що орієнтована на зменшення наявних викидів, інформування громадськості про результати її реалізації.

У звітності для прийняття екологічних рішень підприємствам слід висвітлювати інформацію для стейкхолдерів щодо:

- викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та водні об'єкти;

- розміщення відходів;

- утворення радіоактивних відходів;

- тимчасового зберігання радіоактивних відходів понад строку;

- контролювання та аналізування впливу виробництва на довкілля;

- вдосконалення технологій відповідно до екологічних аспектів;

- мінімізації шкідливих викидів завдяки використанню найсучаснішого обладнання;

- виховання екологічної свідомості персоналу шляхом забезпечення довідковою інформацією, інструкціями та навчальними матеріалами [4; 5].

Важливою структурною складовою у звітності для прийняття екологічних рішень має бути наведений перелік запланованих та вжитих певних заходів у звітному періоді, які в подальшому приведуть до зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин.

Екологічно відповідальні підприємства мають неухильно дотримуватися принципів гармонійного співіснування, взаємодії та постійного діалогу із суспільством, усвідомлювати свою відповідальність за стан навколишнього природного середовища. Зазначене вище реалізовується та впроваджується шляхом формування комплексної екологічної культури, яка визначена стандартом систем екологічного керування

Елементи побудови звітності для прийняття екологічних рішень

Елементи звітності для прийняття екологічних рішень	Характеристика елементів звітності
Зміст корпоративної екологічної політики	Підприємства, які намагаються мінімізувати шкоду для природи, заповідяну своєю діяльністю, приймають систему екологічних принципів та стандартів (проголошується дотримання підприємством екологічного законодавства, провадиться відкрита екологічна політика, за якою працівники, партнери, члени місцевої громади та інші зацікавлені сторони інформуються про можливу екологічну шкоду від діяльності підприємства).
Екологічний аудит	Визначення та перевірка основних засад екологічної політики, її напрямів задля оцінювання реальних масштабів екологічної шкоди від діяльності підприємства (атмосферні викиди, забруднення водойм, відходи процесу переробки) та визначення пріоритетних напрямів екологічної політики як у довго-, так і в короткостроковій перспективі на добровільних засадах. Види екологічного аудиту: – перевірка відповідності діяльності організації нормативним екологічним нормам та її екологічній політиці (compliance audit); – проблемний аудит (issues audit); – оцінювання безпечності роботи для працівників та можливого негативного впливу на їх здоров'я (health and safety audit); – оцінювання екологічної ситуації певної території (site audit), що використовується під час прийняття рішення про передислокацію виробництва, відкриття нових представництв; – корпоративний аудит (corporate audit), тобто повна аудиторська перевірка екологічної політики, основних виробничих та технологічних процесів; – аудит товарного циклу (product or life cycle audit), що передбачає аналіз впливу продукції на екологічну ситуацію на стадіях її розроблення, виробництва, реалізації, споживання, а також під час переробки відходів.
Залучення працівників до екологічних ініціатив	Керівництво підприємств, які формують звітність для прийняття екологічних рішень, переконане в тому, що ефективною екологічною політикою може бути лише за умови, коли менеджмент, співробітники та члени їх сімей переймаються екологічними проблемами та намагаються долучитися до їх вирішення (екологічне виховання дітей, сортування сміття, придбання продуктів, виготовлених з найменшою шкодою для природи тощо). Інакше деякі підприємства мають спеціальні програми для тих працівників, які виявляють неповагу та не дотримуються корпоративних екологічних принципів, тобто затверджується екологічна відповідальність працівників крізь призму екологічної етики.
«Зелене постачання»	Задля забезпечення екологічності товарів та виробничих процесів вибираються «зелені постачальники» (їх товари та послуги є менш шкідливими для довкілля, а під час їх вибору підприємства керуються не лише ціною та якістю товарів, але й їх екологічністю, адже сировина та матеріали повинні задовольняти внутрішні вимоги екологічних стандартів виробництва; вони мають видобуватися чи виготовлятися за природозберігальними технологіями; для їх доставки повинні використовуватись найбільш екологічні транспортні схеми.
Виробництво «зелених» товарів	Підприємства-виробники повинні намагатися зробити свою продукцію більш екологічною шляхом використання для її виготовлення екологічно чистих матеріалів, застосування інноваційних технологій переробки відходів, використання технологій замкнутих циклів. Традиційно вважають, що найбільшими забруднювачами є підприємства, які працюють в енергетичній, хімічній, металургійній промисловості. Стрімкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій активізував проблему інформаційного брухту (e-waste).
Система екологічного управління (Environmental Management System)	Ця система є спеціальним інструментом, що дає змогу підприємствам чітко визначати цілі природозахисної діяльності, досягати їх та постійно вдосконалювати екологічні заходи. В основу екологічного управління покладено чотириохривневу структуру, що передбачає аналіз екологічних проблем та вияв найгостріших з них; визначення екозберігаючих цілей та планування основних заходів для їх досягнення; життя заходів; аналізування та оцінювання ефективності запропонованих заходів, виявлення шляхів удосконалення екологічної політики.

ISO 14000. Результатом діяльності виступатиме постійне зменшення питомого впливу на довкілля (утворення відходів, споживання енергоресурсів і води, викидів в атмосферу) [6; 7].

Відобразимо специфічні показники у звітності щодо прийняття екологічних рішень у вигляді матриці екологічної діяльності (рис. 1).

Екологія виробничих процесів	Екологічні інноваційні проекти	Розвиток екологічної свідомості
Водні ресурси	Відходи виробництва	Колектив
Атмосфера	Упаковка продукції	«Зелений офіс»
Навколишнє середовище	Альтернативна енергетика	Зовнішні акції

Рис. 1. Матриця екологічної діяльності

Фрагмент структури звітності з прийняття екологічних рішень щодо подання інформації про екологічну діяльність підприємства складено згідно зі стандартом систем екологічного керування ISO 14000 (табл. 3).

У табл. 4 подана інформація користувачам звітності про прийняття екологічних рішень, зокрема витрати на охорону довкілля, викиди в атмосферу, споживання електроенергії.

Корпорація «McDonald's» вибрала три напрями щодо екологічних рішень своїх ресторанів:

- підвищення енергоефективності;
- забезпечення екологічності харчового пакування, зменшення обсягів відходів;
- «зелений дизайн» ресторанів.

Вжиття саме таких заходів дало корпорації змогу стати найбільш екологічною серед фаст-фудів, внаслідок чого суттєво збільшилась кількість клієнтів та підвищились доходи.

Екологічно відповідальними прагнуть бути не тільки великі корпорації, але й представники малого бізнесу. Власники таких підприємств вважають, що дотримання принципів екологічної відповідальності є нормою ведення бізнесу у сучасних умовах, та переконані в тому, що екологічно орієнтований бізнес може поліпшити імідж підприємства та слугувати його ефективним PR-інструментом, що дасть змогу підняти авторитет в очах громадськості.

Основною перешкодою, на думку власників підприємств малого бізнесу, є нестача коштів та часу.

Чинниками успіху в контексті корпоративної звітності для прийняття екологічних рішень є:

- зменшення негативного впливу на довкілля від діяльності підприємства;
- поліпшення екологічних характеристик планети;
- поліпшення здоров'я населення;

– збільшення вартості бренду, формування позитивної репутації;

– збільшення обсягів продажу, можливість виходу на нові ринки;

– доступ до нових джерел капіталу;

– зменшення витрат, зростання продуктивності праці.

Досвід багатьох підприємств свідчить про те, що корпоративна соціальна звітність за екологічними рішеннями значною мірою корелює з прибутками.

З усіх проявів соціальної відповідальності найбільш вираженим (та підтвердженим статистичними даними) є вплив екологічних ініціатив на фінансові результати діяльності підприємств.

Згідно з даними звіту Міжнародної Фінансової Корпорації компаніям, які працювали на ринках, що динамічно розвивались, та долучались до захисту довкілля, вдалося знизити витрати, підвищити доходи, а також отримати інші конкурентні переваги. Представники бізнесу також відзначили зниження витрат на персонал внаслідок підвищення лояльності працівників та зниження частки прогулів, зменшення витрат на юридичні послуги (значно знизилась кількість позовних заяв, пов'язаних з порушенням екологічних норм) тощо [6; 7].

Більшість українських підприємств визнає лише юридичну екологічну відповідальність, тобто організують свою діяльність відповідно до вітчизняного екологічного законодавства. Проте з року в рік зростає кількість підприємств, керівництво яких усвідомлює гостроту глобальної екологічної кризи та намагається зробити свій внесок у поліпшення довкілля.

Висновки. Екологічна складова управлінської соціальної звітності є однією з ключових вимог виходу українських компаній на світовий ринок. Експортно орієнтовані українські підприємства повинні виготовляти продукцію, що відповідає європейським стандартам, зокрема екологічним, які значно суворіші, ніж вітчизняні. Основними шляхами посилення відповідальності щодо екологічних рішень є такі.

1) Законодавче регламентування екологічної відповідальності. Екологічне законодавство України представлено кодексами й частковими, окремими законами, які регулюють окремі питання охорони довкілля, Указами Президента України й постановами Кабінету Міністрів України, а також відомчими нормативно-правовими документами. Основним нормативно-правовим актом у системі екологічного законодавства є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Проте норми цього Закону не в змозі регулювати всі екологічні охоронні відносини. У Земельному, Лісовому, Водному кодексах, Кодексі про надра та інших законах викладено правові приписи, на основі яких регулюються особливості охорони відповідного природного об'єкта. Таким чином, в Україні існує ціла низка нормативних докумен-

**Фрагмент звітності з прийняття екологічних рішень щодо подання інформації
про екологічну діяльність підприємства**

Розкриття інформації в розділах	Текстовий опис	Додатки
<p>Екологія виробничих процесів:</p> <p>1) водні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ставлення до води (ощадливе тощо); – забезпечення повторного та зворотного водокористування для досягнення максимальної економії водних ресурсів; – постійна технологічна модернізація тощо; <p>2) атмосфера</p> <ul style="list-style-type: none"> – відповідальність щодо викидів у атмосферу; – основні забруднювачі атмосфери (автотранспортний парк, теплова станція, елеватор тощо); – програми енергоефективності (заходи зі зниження енерговитрат, рекуперація енергії); – управління витратами енергоресурсів (вдосконалення виробничих процесів для економії ресурсів задля позитивного екологічного ефекту); – пошук шляхів зменшення витрат енергетичних ресурсів (реконструкції систем гарячого водопостачання з використанням); <p>3) вплив на довкілля:</p> <ul style="list-style-type: none"> – реалізація, переробка та повторне використання відходів власного виробництва; – зниження показника питомого утворення відходів; – інформація щодо досягнення успіхів у зменшенні впливу на довкілля тощо. 		
<p>Екологічні інноваційні проекти:</p> <p>1) відходи виробництва:</p> <ul style="list-style-type: none"> – інвестиції в екологічні проекти; – екологічна виробнича культура до своєї продукції на всіх етапах її життєвого циклу; – зменшення забруднення атмосфери (утворення побутових відходів); <p>2) упаковка продукції:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розроблення інноваційної системи збору і переробки упаковки продукції (тари і тарних матеріалів) задля мінімізації впливу на довкілля; – екологічні проекти зі збору власної тари (встановлення спеціальних контейнерів) тощо; <p>3) альтернативна енергетика:</p> <ul style="list-style-type: none"> – заснування власної енергетичної компанії; – інші шляхи виробництва палива (із відходів тари та тарних матеріалів); – установка з переробки та утилізації промислових та побутових відходів тощо. 		
<p>Розвиток екологічної свідомості:</p> <p>1) Колектив:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виховання екологічної свідомості персоналу й населення; – запровадження ощадливих технологій не лише на виробництві, але й в будівлях та офісах; – екологічні знання є кваліфікаційною вимогою для посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів; <p>2) «зелений офіс»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомлення працівників з принципами «зеленого офісу» та впровадження їх у життя тощо. 		

тів, які регулюють екологічні правовідносини. Відсутній єдиний документ, який би визначав концепцію сталого розвитку та межі екологічної відповідальності.

2) Екологічна освіта. Сутність екологічної освіти полягає в тому, щоб кожна людина могла усвідомити пріоритетні загальнолюдські цінності, знала про основні джерела порушення природної рівноваги, віддавала собі звіт за сконе як перед собою, так і перед сім'єю, суспільством, державою загалом. Громадян потрібно інформувати про екологічні проекти, які прохо-

дять на різних рівнях (локальному, регіональному, національному та міжнародному), можливості участі в еко-тренінгах, волонтерські ініціативи. Екологічно відповідальні компанії та організації віддають перевагу розміщенню електронних варіантів публікацій на веб-сайтах.

3) Система екологічної сертифікації. У світі розроблена ціла низка систем національної та міжнародної екологічної сертифікації. Відповідність продукції екологічним стандартам засвідчують екологічні маркування. Так, в Україні використовують знак «Екологічно чисто та

Робоча таблиця щодо формування деяких специфічних показників екологічної діяльності підприємства

Показник	Одиниця виміру	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Витрати на охорону навколишнього природного середовища	тис. грн.	3 535	37 131	5 047	7 828	20 920
Загальний обсяг утворення відходів	т	141 519	196 081	131 442	103 449	66 923
Власна переробка, реалізація та повторне використання відходів	%	90,09	86,83	75,72	88,66	84,29
Викиди в атмосферу від виробництва тепла	т	32 521	35 181	46 940	47 426	54 188
Споживання води	тис. м ³	4 409	4 608	4 525	3 614	3 537
Споживання електроенергії	тис. кВт/год.	78 008	78 165	83 255	64 558	68 759
Споживання природного газу	тис. м ³	15 960	18 532	23 160	24 829	26 260

Джерело: наведено дані по підприємству (включаючи територіально відокремлені структурні підрозділи, дочірні підприємства та підприємства з корпоративними правами); більше інформації можна знайти на офіційному сайті підприємства за посиланням <http://XXXXXX/staff>

безпечно», емблемою якого став «Зелений журавель». Україна входить до системи екологічної сертифікації GEN. Незважаючи на те, що в Україні існує така система екологічної сертифікації, вона є малопопулярною, про неї знають

небагато виробників та споживачів. Здебільшого таку сертифікацію проходять компанії-експортери, адже відповідність екологічним стандартам є ключовою вимогою виходу товару на європейський ринок.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Король С.Я. Соціальна відповідальність бізнесу: теорія та методологія обліку : монографія. Київ : КНТЕУ, 2016. 416 с.
2. Король С.Я. Обліково-інформаційне забезпечення управління соціально відповідальним підприємством : дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.09. Київ, 2017. 638 с. URL: <https://www.knteu.kiev.ua/file/Mg==/da704a0c6ac0848bc51414ce3d92d08a.pdf> (дата звернення: 03.07.2019).
3. Одінцова Т.М. Забезпечення прозорості корпоративної звітності як елемент модернізації світової фінансової архітектури. *Збірник наукових праць Національної податкової служби України*. 2010. № 2. С. 156–166.
4. Петренко С.М., Бесарабов В.О. Формування об'єктів соціально орієнтованого обліку та розкриття інформації про них у фінансовій та соціальній звітності. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія «Економічні науки»*. 2013. № 4. С. 183–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnuete_2013_4_23 (дата звернення: 06.07.2019).
5. Проданчук М.А. Нефінансова звітність – ефективний інструмент в реалізації управлінських рішень. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2013. № 2 (2). С. 202–214.
6. Сайт Агентства соціальної інформації. URL: <http://www.soc-otvet.ru/asi> (дата звернення: 10.07.2019).
7. CRR A CR Reporting Awards'10 Global Winners and Reporting Trends. 2010. URL: <http://www.corporateregister.com/pdf/CRR A10.pdf> (дата звернення: 10.07.2019).